

Motion till riksdagen 2021/22:4161

av Pia Steensland m.fl. (KD)

Forskning och högre utbildning av internationellt hög kvalitet i hela landet

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den föreslagna utredningen av den statliga forskningsfinansieringen med syfte att säkerställa att statlig forskningsfinansiering ska fördelas genom en kvalitetsprocess likt den som Vetenskapsrådet har, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en transparent redovisning av lärosätenas användning av basanslaget bör utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en ny resursfördelningsmodell för att basanslagen ska tillgodose behoven både vid högskolorna och forskningsuniversiteten och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav bör ställas på att en andel av basanslaget öronmärks för användning till säkra, trygga och attraktiva anställningar och villkor för unga forskare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stöd för att värna den fria forskningen ska utgöra den stora merparten av forskningsfinansieringen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systemet med ersättning för indirekta kostnader bör utredas i syfte att ta fram en modell för finansiering av lärosätenas kostnader för förvaltning och gemensamma servicefunktioner och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt forskningsprogram för att stärka kvinnors hälsa och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt forskningsprogram för att stärka äldres hälsa och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra framtidens energiförsörjning genom kärnkraftsforskning och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett polisiärt forskningsinstitut och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell infrastruktur för hälsodata och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för delning av egeninsamlade hälsodata med hälso- och sjukvården och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att granska förutsättningarna för doktorander och forskare med funktionsnedsättning samt att föreslå åtgärder för att öka tillgängligheten till universitets- och högskolestudier för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om försäkringsfrågan vid utlandspraktik för studerande vid enskild högskola och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp lärosätenas arbete med att stötta doktorander utifrån konsekvenser av pandemin och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regeringens föreslagna lärosätesspecifika styrning avseende kompetensförsörjning, jämställdhet, goda anställningsvillkor och samverkan mellan lärosäten och det omgivande samhället, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att inrätta en nationell samordning som bedömer tillgång och efterfrågan på kompetens inom hälso- och sjukvården och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att inrätta en nationell samordning som bedömer tillgång och efterfrågan inom skolans område och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra valideringen av tidigare akademisk utbildning och yrkeserfarenhet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av säkra, tydliga och förutsägbara karriärvägar baserade på meriteringsanställningar inom akademien och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändringar i högskoleförordningen i syfte att förbättra förutsättningar för anställning som biträdande lektor och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att en kombinationsanställning ska omfatta en anställning vid ett lärosäte och en anställning vid en gymnasieskola och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationella strategier för internationalisering av utbildning och forskning och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett aktivt och medvetet jämställdhetsarbete är viktigt för att motverka s.k. unconscious bias (undermedvetna fördomar) och tillkännager detta för regeringen.

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett gemensamt nationellt och regionalt uppdrag om en uppföljning och utvärdering av forskning kopplat till lärosäten och life science-företag och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell strategi för spridning av vetenskapliga resultat och forskningskommunikation och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att forskarens engagemang inom den tredje uppgiften bör premieras inom meriteringssystem i en högre utsträckning än i dag och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att göra lärosätena delaktiga i utformningen av samverkansindikator kopplat till den tredje uppgiften och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning med ett helhetsgrepp om vilka principiella kvalitetskriterier som ska gälla för högskolor respektive universitet och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur många universitet och högskolor som bör finnas i landet samt var de ska ligga geografiskt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur de ekonomiska obalanserna vid rättegångar om patent påverkar nyttoförändringen av forskning och innovationsviljan samt föreslå förändringar med internationella jämförelser som inspiration och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka säkerheten och minska risken för spionage och immateriell stöld vid svenska lärosäten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Kristdemokraterna ställer sig därför bakom regeringens mål om att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en framstående kunskapsnation. Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla kunskap. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskolelärare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö samt studiesocial trygghet. Kristdemokratisk högskolepolitik har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet. Studenten ska stå i centrum för utbildning och bildning. Den högre utbildningen och forskningen måste tillvarata intresserade talanger för att hålla Sverige konkurrenskraftigt. Därför behöver det finnas möjligheter att studera eller forska oavsett om man exempelvis har en funktionsnedsättning eller är nybliven student eller ensamstående tvåbarnsförälder.

Eftersom Sverige är en kunskapsnation är utveckling av ny kunskap central för att Sverige ska vara konkurrenskraftigt. Forskningen har en avgörande roll för tillväxt och utveckling och säkerställer välfärden på längre sikt. Inte minst är det påtagligt inom hälso- och sjukvården. Dagens läkemedel och behandlingsmetoder är resultat av gårdagens forskning. Kristdemokraternas sjukvårdsreform innebär att staten tar ett huvudansvar för sjukvården. Det möjliggör bättre förutsättningar för forskning och utveckling genom att kompetens och resurser kan samlas på ett ändamålsenligt sätt.

Enligt Forskarbarometern 2019 är Sverige ett av de länder i nationell jämförelse som satsar mest medel på forskning i relation till BNP. Därtill är Sverige ett land med en hög andel forskare, en hög andel vetenskapliga publikationer per invånare och en befolkning med högt förtroende för forskning. Tyvärr halkar vi efter när det gäller forskningens kvalitet, vilket avspeglas i andelen högciterade publikationer. Vetenskapsrådet presenterar i sin rapport ”Vägval för framtidens forskningssystem – Kunskap, kvalitet och integritet” flera kloka synpunkter som bör beaktas för att Sverige fortsatt ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation.

Kristdemokraterna värnar akademins autonomi. Nyligen infördes en förändring i högskolelagen som medför att det som en allmän princip i högskolornas verksamhet ska gälla att den akademiska friheten ska främjas och värnas. Kristdemokraterna står bakom denna ändring och ser positivt på att den akademiska friheten ska gälla hela högskolans verksamhet, dvs. även utbildningen.

Medelstilldelningen inom forskningen

Forskningens behov präglas av långsiktighet och stabila villkor vilket ställer krav på ändamålsenlig resursfördelning till universitet och högskola. Sverige är ett litet land med begränsade resurser och vi har inte råd att enbart fördela resurserna jämnt över lärosätena. Excellens ska vara drivande.

Genom en tydlig nyttogörandeaspekt kring anslagen för forskning kommer Sverige att kunna återta förlorad mark och återigen bli världsledande inom forskning som Sverige traditionellt sett varit ledande inom men också att erövra ledande positioner inom nya områden. Därigenom kan vi också bibehålla den kvalitet som kännetecknar stora delar av svenskt deltagande inom det europeiska forskningssamarbetet men också utveckla och öka kvaliteten. Det är viktigt att harmoniera med de ramprogram som utformas inom det europeiska samarbetet, där stor vikt läggs på att förvandla vetenskapliga framgångar och genombrott till nya produkter och tjänster som i sin tur leder till ökad tillväxt för Sverige och EU. Det finns dock en komplexitet i dagens system, inte minst med en otydlig rollfördelning både mellan de olika statliga forskningsfinansiärerna och mellan finansiärer och lärosäten, som riskerar svensk forsknings konkurrenskraft och hämmar unga forskares möjligheter till god karriärsutveckling.

Översyn av den statliga forskningsfinansieringen

Styr- och resursutredningen föreslår i sitt betänkande En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6) att det ska göras en översyn av den statliga externa forskningsfinansieringen. Syftet med översynen är att säkerställa att den statliga forskningsfinansieringen är ändamålsenligt organiserad. Kristdemokraterna instämmer i vikten av att göra en översyn av den statliga forskningsfinansieringen även om vi har invändningar emot flera av de förslag som presenterades i utredningen.

Det nuvarande statliga forskningsfinansieringssystemet med forskningsråden och Vinnova inrättades 2001. Vetenskapsrådet är den största av dessa myndigheter och har till uppgift att ge stöd till grundläggande forskning inom samtliga vetenskapsområden. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) är ett områdesforskningsråd, liksom Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte). Verket för innovationssystem (Vinnova) finansierar behovsmotiverad forskning och

utveckling av effektiva innovationssystem. Vid sidan av dessa fyra myndigheter har även exempelvis Statens energimyndighet och Rymdstyrelsen omfattande finansiering av forskning och innovation inom ramen för sina sakområden. Därtill finns det ett 60-tal myndigheter med andra huvuduppdrag än forskningsfinansiering (exempelvis Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Trafikverket och Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete [Sida]) som finansierar forskning och innovation i syfte att länka samman forskning och praktik inom olika samhällsområden och bidra till förutsättningar för en kunskapsbaserad offentlig verksamhet.

Kristdemokraterna instämmer i regeringens konstaterande i den senaste forskningspropositionen att svensk och internationell forsknings- och innovationspolitik alltmer har inriktats på att möta samhällsutmaningar, vilket har inneburit att många satsningar har blivit mer tvärssektoriella och berör flera finansörer. Forskningsfinansieringen beskrivs som överlappande där alla forskningsråd i varierande grad finansierar både grundforskning och behovsmotiverad forskning. Förutsättningarna för forskning och innovation har utvecklats genom digitalisering och mer avancerad forskningsinfrastruktur. Vetenskapen har avancerat, internationella samarbeten växer, antalet finansörer är stort och systemet beskrivs som fragmenterat. Det kan sammantaget vara en utmaning för den enskilde forskaren som ska söka forskningsmedel.

För Kristdemokraterna är det grundläggande att forskningsfinansieringen ska vara konkurrensutsatt och utgå från hög vetenskaplig kvalitet. Det är viktigt att det är de vetenskapliga prioriteringarna inom forskarsamhället som är styrande. Forskning ska också styras i så liten omfattning som möjligt av politiska beslut – efter det att ramverket satts. Men det faktum att myndigheter med andra huvuduppdrag än forskningsfinansiering fördelar ansevärd belopp till forskning riskerar att statliga medel fördelas till forskning som inte är av högsta kvalitet. Medioker eller dålig forskning kan inte bidra till att lösa samhällsproblem oavsett hur gott forskningens syfte är.

För att främja kvaliteten i forskningen anser Kristdemokraterna att det bör tillsättas en utredning i syfte att säkerställa att statlig forskningsfinansiering ska fördelas genom en kvalitetsprocess likt den som Vetenskapsrådet har. Nuvarande forskningsresurser på myndigheter utan forskningsfinansieringsuppdrag bör frigöras så att de kan fördelas baserat på forskningens kvalitet. I utredningen bör även frågan om relationerna mellan forskningsfinansierarna och universitet och högskolor ingå. Aspekter som medfinansiering, overheadfinansiering samt finansiering av anställda forskares löner bör också beaktas.

Basanslag

Regeringen höjde basanslagen i forskningspropositionen – medel som tilldelas direkt till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå. Regeringen uttrycker att syftet med anslagshöjningen är att ge lärosätena förutsättningar för att göra strategiska forskningsprioriteringar och ta ansvar för hög kvalitet i forskningen. Vidare menar regeringen att detta görs genom bl.a. tydligare profilering, ökad samverkan, utbildning på forskarnivå, trygga villkor, forskares karriärvägar, forskningsanknytning i utbildningen, jämställdhet och forskningsinfrastruktur. Kristdemokraterna välkomnar anslagsökningen och regeringens intention men saknar samtidigt krav på uppföljning och utvärdering för att säkerställa att den önskade kvalitetsnivån uppnås utifrån anslagsökningen. Det vore därför önskvärt att lärosätenas användning av basanslagen redovisas i mer detalj i likhet med den redovisning som de statliga forskningsfinansierarna gör av

deras resursfördelning. Kristdemokraterna instämmer därför i Vetenskapsrådets rekommendation om att en transparent redovisning av lärosätenas användning av basanslaget bör utvecklas.

Kristdemokraterna vill i sammanhanget också betona att vi redan när forskningspropositionen presenterades i vintras, varnade för risken att satsningen med höjda basanslag inte skulle resultera i faktiska höjda anslag för forskning och forskarutbildning vid varje lärosäte. Detta då regeringen hade valt en resurstilldelningsmodell baserad på antalet helårsstudenter. Dessvärre besannades vår farhåga när vårändringsbudgeten presenterades. Karolinska institutet samt universiteten i Uppsala, Stockholm, Göteborg och Lund – de fem svenska universitet som rankas bland världens 200 främsta – fick alla endast en marginell ökning av basanslagen. I praktiken riktades den övervägande majoriteten av de höjda basanslagen till små högskolor med begränsad forskningsverksamhet. Exempelvis höjdes basanslaget för Högskolan i Kristianstad med 40 procent och för Högskolan i Halmstad med 27 procent. Denna uppenbara snedfördelning strider mot regeringens skrivningar kring att syftet med att höja basanslaget var att skapa förutsättningar för lärosätena att göra strategiska forskningsprioriteringar och ta ansvar för hög kvalitet i forskningen. Kristdemokraterna hade därför förväntat sig att regeringen i den aktuella budgetpropositionen för 2021/22 skulle ha vidtagit åtgärder för att säkerställa att resursfördelningsmodellen skulle ge samtliga lärosäten, över hela landet, ett ökat basanslag. Dessvärre valde regeringen istället att permanenta modellen. Det är anmärkningsvärt då den uteblivna resursökningen vid framför allt de äldre universiteten urholkar deras möjlighet att bedriva den världsledande forskning som är nödvändig för att lösa de stora samhällsutmaningar som finns men också att erbjuda sina forskare säkra anställningsförhållanden. Kristdemokraterna vill betona att enskilda högskolor, högskolor och universitet kompletterar varandra och det är viktigt att ge de bästa förutsättningarna för att skapa starka miljöer för både utbildning och forskning av högsta kvalitet vid alla lärosäten. Det är därför angeläget att det omgående tas fram en ny resursfördelningsmodell för att basanslagen ska tillgodose behoven både vid högskolorna och vid forskningsuniversiteten.

Regeringen föreslog i forskningspropositionen att den kvalitetsbaserade fördelningen ska göras genom att medel fördelas till s.k. profilområden från år 2023. Dessa profilområden skulle vara strategiska forskningssatsningar av hög kvalitet som lärosätena själva definierar. Regeringen menade vidare att profilområdena skulle syfta till att stärka lärosätenas forskningsprofiler och bidra till ökad kvalitet i forskningen. I propositionen var det dock inte tydligt beskrivet vad som säkrar att dessa profilområden kommer att gagna vetenskaplig kvalitet. För Kristdemokraterna är det en självklarhet att frågan om ett kvalitetsbaserat resursfördelningssystem måste utredas och konsekvensberedas noggrant för att fördelningsindikatorerna ska resultera i rättvis fördelning av basanslagen. Systemet måste också förankras hos lärosätena. Med tanke på det omfattande arbete som det innebär att ta fram ett nytt resursfördelningssystem baserat på det nya konceptet med profilområden ansåg Kristdemokraterna redan när forskningspropositionen presenterades i vintras att den föreslagna tidsplanen med ett nytt resursfördelningssystem på plats inför 2023 inte var hållbar. Kristdemokraterna föreslog därför att regeringen skulle återkomma med en mer realistisk tidsplan tillsammans med en tydligare beskrivning av uppdraget. Vi välkomnar därför att regeringen i den aktuella budgetpropositionen har uttalat att deras föreslagna tidsplan inte längre bedöms vara rimlig och att de avser att ge forskningsfinansiärerna i fortsatt uppdrag att i samråd med

universitet och högskolor arbeta vidare med utvecklingen av modellen för att möjliggöra ett införande från 2024. Kristdemokraterna kommer följa frågan noga.

Avslutningsvis förespråkar Kristdemokraterna att det införs en kravställning kring att en andel av basanslaget öronmärks för användning till att säkra tydliga, trygga och attraktiva anställningar och villkor för unga forskare. Detta eftersom det är centralt för svensk konkurrenskraft att unga forskare ges de nödvändiga förutsättningar och trygga anställningsformer som krävs för att utvecklas till framstående forskare.

Stöd för att värna den fria forskningen

Kristdemokraterna värnar forskningens autonomi för att stimulera de bästa och mest innovativa forskningsidéerna. Lösningar på samhällsutmaningar växer i de flesta fall fram genom kreativitet och kunskap som har genererats genom långsiktig investering i den fria forskningen. För att nå målet om att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en framstående kunskapsnation krävs stöd till den fria forskningen där en tilldelning som styrs av vetenskaplig kvalitet ger förutsättningar för fler forskningsmiljöer av högsta kvalitet.

I forskningspropositionen föreslogs att betydande summor tillförs både till lärosätena och till forskningsråden. Totalt tillförs sektorn 3,1–3,7 miljarder kronor per år 2021–2024. Det är ett välkommet resurstillskott. Men Kristdemokraterna oroas över att regeringen föreslår en alltför detaljstyrd forskningsfinansiering av de medel som fördelas av de statliga forskningsfinansiärerna i stället för att ge merparten av resurserna till den fria forskningen. Trots att regeringen i propositionen ger uttryck för många goda formuleringar om vikten av att värna och främja den fria forskningen så är merparten av den föreslagna resursökningen till forskningsfinansiärerna detaljinriktade satsningar inom de övergripande områdena klimat och miljö, hälsa och välfärd, digitalisering, kompetensförsörjning och arbetsliv samt demokratiskt stärkt samhälle. Även om alla dessa övergripande områden är angelägna samhällsutmaningar riskerar detaljstyrningen att leda till att sökandet efter svaren på samhällsutmaningarna sker på fel ställe. I förlängningen kan det motverka Sveriges etablering som ledande kunskapsnation. Kristdemokraterna vidhåller därför att stöd för att värna den fria forskningen ska utgöra den stora merparten av forskningsfinansieringen.

Näringslivets bidrag

Näringslivets betydelse för samhällsutvecklingen bör tydligt lyftas fram. Det bör inte minst uppmärksammas att det ofta är små och medelstora företag som står för innovation och tillväxt. Med hänsyn till den mycket kostsamma produktutvecklingen och de små serier som blir aktuella när produkterna kommersialiseras finns stort behov av kapital. Det behövs en hållbar modell för samverkan mellan statligt investeringsstöd och privat finansiering inom detta område.

Indirekta kostnader

En ständigt återkommande och stor utmaning kopplat till forskningsfinansiering är hur de s.k. indirekta kostnaderna, dvs. kostnader för stödverksamhet som exempelvis lokalhyra och administrativ ledning som är gemensam för flera forskargrupper eller institutioner, ska finansieras.

Varje lärosäte, fakultet och institution (eller motsvarande) beräknar de indirekta kostnadernas storlek och omvandlar dem till en procentsats av institutionens omsättning. Systemet medför att den andel av forskningsbidraget som avgår till indirekta kostnader varierar stort mellan lärosäten, fakulteter och till och med mellan institutioner vid samma lärosäte. Alla finansiärer, både de statliga forskningsråden och privata externa finansiärer, förväntas bidra till de gemensamma kostnaderna så som de har beräknats. Med andra ord är tanken att varje externt forskningsanslag som beviljas till den enskilda forskaren ska belastas med avdrag för indirekta kostnader.

Vetenskapsrådet har beskrivit problematiken. De privata externa finansiärerna bidrar av olika skäl inte i samma utsträckning till de indirekta kostnaderna. Flexibel användning av de statliga finansiärernas bidrag blir ofta en förutsättning för att kunna ta emot bidrag från andra externa finansiärer med konsekvensen att de statliga forskningsfinansiärerna bidrar till lärosätenas interna kostnader i större utsträckning än många andra externa finansiärer. Av Vetenskapsrådets stöd till forskning, exklusive till forskningsinfrastruktur, går omkring 24 procent till indirekta kostnader på lärosätena, vilket kan leda till att man i stället för att stödja excellent forskning stöder verksamhetens indirekta kostnader. Kristdemokraterna instämmer i analysen att dagens system kring indirekta kostnader inte skapar incitament för effektivisering. Därtill är det värt att notera att den stora variationen mellan hur stor procentandel de indirekta kostnaderna utgör vid olika lärosäten och deras olika institutioner skapar en ojämlikhet mellan hur stor andel av en enskild forskares externt indragna finansieringsmedel som de facto kan användas till dennes direkta omkostnader för forskningen. Systemet med ersättning för indirekta kostnader bör utredas i syfte att ta fram en modell för finansiering av lärosätenas kostnader för förvaltning och gemensamma servicefunktioner, som är transparent och likvärdig samt i större utsträckning ger incitament för effektivisering.

Strategiska forskningssatsningar

Som nämnt tidigare anser Kristdemokraterna att det fria forskningsstödet ska utgöra den stora merparten av forskningsfinansieringen. Kristdemokraterna ser likväl behov av att komplettera det fria forskningsstödet med ett antal strategiska forskningssatsningar inom ett antal områden som vi anser kräver särskild uppmärksamhet. Det handlar om nationella forskningsprogram för att stärka kvinnors hälsa och geriatrisk forskning för att stärka de äldres hälsa samt resurser till forskning kring kärnkraften och dess bidrag för att säkra framtidens energiförsörjning. Kristdemokraterna har beskrivit inriktningen på dessa strategiska satsningar i mer detalj i vår motion för utgiftsområde 16 där vi också beskriver vår relaterade finansiering för kommande budgetår. I sammanhanget är det viktigt att betona att den exakta utformningen av de strategiska satsningarna bör formuleras av relevanta forskningsfinansiärer och forskarsamhället för att på bästa sätt tillvarata forskarnas kunskap, kreativitet och förmåga till såväl problemformulering som problemlösning.

Kristdemokraterna har sedan 2017 motionerat om att Sverige bör inrätta ett polisiärt forskningsinstitut. Kristdemokraterna anser att ett sådant institut behöver finnas för att systematisera den erfarenhetsbaserade kunskap som poliser samlar på sig, för att denna snabbare ska kunna leta sig från enskilda ingripandepoliser till polisiär ledning och politisk nivå. Den behöver också finnas för att kunna bidra med kunskap om brottsutveckling, polisiära metoder, verkningsfulla politiska åtgärder m.m. Vi menar att det är viktigt att det polisiära forskningsprogrammet blir en fristående verksamhet som

innebär en mångfald av discipliner. Kristdemokraterna anser också att det är viktigt att låta poliser utbilda sig i forskningsmetod för att kunna bidra i det akademiska arbetet. Vi välkomnar därför att regeringen föreslår att inrätta ett nationellt forskningsprogram kring brottslighet som bör kunna omfatta intentionen med det föreslagna institutet.

Som nämnt tidigare är Kristdemokraterna kritiska till att regeringen gör en så kraftfull satsning på behovsstyrd forskning i stället för att avsätta en större andel till stöd för fri forskning. Det stora antalet detaljinriktade satsningar inom så många som fem olika övergripande områden (klimat och miljö, hälsa och välfärd, digitalisering, kompetensförsörjning och arbetsliv samt demokratiskt stärkt samhälle) gör att ett antal problemställningar får en relativt liten tilldelning. Ett flertal av de föreslagna nationella forskningsprogrammen får bara en tilldelning av mellan 10 till 20 miljoner kronor per år, vilket riskerar att programmet inte kan genomföras på ett tillfredsställande sätt. Urvalet av de strategiska satsningarna verkar inte heller vara så noggrant genomtänkt. Satsningarna inom hälsa på nationella forskningsprogram inom virus och pandemier och life science är en naturlig behovstilldelning utifrån den pågående pandemin. Men det föreslagna nya nationella forskningsrådet för segregation borde exempelvis med fördel ha kunnat infogas i det befintliga nationella forskningsrådet inom migration och integration.

Forskningsinfrastruktur

Forskningsinfrastruktur består i ändamålsenliga forskningsanläggningar, databaser, avancerade mätverktyg, forskningsbibliotek, biobanker och storskaliga beräkningsresurser, alltså verktyg eller resurser som är nödvändiga för att bedriva forskning. Forskningsinfrastrukturen har kommit att spela en alltmer central roll inom forskarsamhället med mer komplexa vetenskapliga frågor, utveckling av avancerad teknik, digitaliseringen och ökade datamängder. En god infrastruktur är många gånger avgörande för att kunna bedriva internationellt konkurrenskraftig forskning.

Regeringen tillför nu mer medel och en mer ändamålsenlig organisation och styrning av forskningsinfrastrukturen i landet. Det är bra för att internationellt konkurrenskraftig forskning ska kunna bedrivas i Sverige och är något som Kristdemokraterna stöder. Det är dock angeläget att fastställa en plan för att säkerställa en långsiktigt hållbar drift av de infrastrukturerna som byggs upp. Utredningen om organisation, styrning och finansiering av forskningsinfrastruktur lämnade i augusti 2021 ett betänkande med förslag på hur organisation, styrning och finansiering av forskningsinfrastruktur ska utvecklas på nationell nivå (SOU 2021:65).

Regeringen uppger att betänkandet bereds inom Regeringskansliet och Kristdemokraterna avser att följa frågan noga.

Vi anser vidare att möjligheter och förutsättningar för att etablera en nationell infrastruktur för hälsodata bör ses över. En nationell infrastruktur för hälsodata ska kunna leda till att den samlade informationen av data kan användas för forskning och innovation för hälsofrämjande åtgärder. Vidare bör lagstiftningen ses över för att underlätta för personer att dela egeninsamlade hälsodata med hälso- och sjukvården på ett patient-säkert sätt.

Inför en examensbonus

Kristdemokraterna ser ett stort behov av att förlänga arbetslivet. För att klara de demografiska utmaningarna krävs det att fler jobbar fler timmar och år över en livscykel. Lika viktigt är att tidigarelägga inträdet, både för unga som saknar eftergymnasial utbildning och för dem som studerar på högskola eller universitet. Sveriges studenter tar i genomsnitt examen betydligt senare än studenter i andra OECD-länder.

Om man skulle kunna tidigarelägga den genomsnittliga examensåldern med ett eller ett par år skulle stora vinster göras för den enskilde, som skulle få högre livsinkomst och pension, men också för samhället i stort som skulle få större avkastning på utbildningen. För att de som studerar ska stimuleras till att ta sin examen och snabbt komma i arbete är Kristdemokraternas förslag därför att dubbelt jobbskatteavdrag även ska gälla för dem som tar en akademisk examen och kommer i arbete före sin 25-årsdag. Jobbskatteavdraget gäller då i två år efter examen.

Studentkårerna

Studentkårerna på landets lärosäten har en viktig roll att driva på för en hög kvalitet i högre utbildning, bevaka studenternas situation och säkerställa att lärosätena förebygger sexuella trakasserier och psykisk ohälsa. Enligt en rapport från Universitetskanslersämbetet (UKÄ) 2017 är studentkårerna kraftigt underfinansierade. Kristdemokraterna har uppmärksammat detta och de problem det medför och är positiva till den resursförstärkning som getts till studentkårerna.

Likvärdiga villkor för studenter vid fristående högskolor

Det finns i Sverige ett mindre antal enskilda högskolor, framför allt med inriktning mot teologiska utbildningar, men även med andra inriktningar.

Det saknas idag lagrum för dessa institutioner att teckna försäkring via Kammarkollegiet vid utlandspraktik. Deras studenter får förlita sig helt på privata försäkringar, om de vill göra utlandspraktik, när inte skolan kan teckna försäkring. Denna ojämlikhet drabbar exempelvis studenter vid Ersta-Sköndal, Sophiahemmet, Röda Korset, Handels-högskolan och Enskilda Högskolan Stockholm, EHS. Kristdemokraterna anser att försäkringsfrågan vid utlandspraktik måste kunna lösas på ett likvärdigt sätt, oavsett vem som är huvudman. Förutsättningarna för detta bör utredas.

Ökad tillgänglighet

Möjligheterna ser i dag mycket olika ut för olika människor när det kommer till att arbeta inom akademien. Bakgrund, ekonomiska faktorer, kön och inte minst funktionsnedsättning spelar in. Eventuella yttre hinder för människor att arbeta med vad de önskar måste motverkas. Det gäller även inom universitets- och högskolevärlden. I dag är kunskaperna om tillgängligheten för doktorander och forskare med funktionsnedsättning inom universitet och högskolor för dåliga. Regeringen bör tillsätta en utredning som granskar förutsättningarna samt föreslår vilka åtgärder som krävs för att öka tillgängligheten.

Konsekvenser av covid-19-pandemin för doktorander

Pandemin har haft stor påverkan på många forskarstuderandes situation. Konferenser och nätverkstillfällen har ställts in, och möjligheterna att resa utomlands för utbyten och

informationsinhämtning har kraftigt begränsats. För utländska doktorander har möjligheterna att resa hem till sina familjer begränsats. Möjligheterna att bedriva kvalitativ forskning hemifrån skiljer sig också åt beroende på person och boendesituation. Enligt högskolelagen kan prolongation bli aktuellt om det finns särskilda skäl. Dock upplever Sveriges förenade studentkårers (SFS) doktorandkommitté att det råder stora oklarheter om huruvida coronapandemin kan klassas som särskilda skäl och att det finns risk för att olika lärosäten kommer att göra olika tolkningar. Då det finns uppenbara risker för att effekter av dessa försvårande omständigheter kvarstår en tid även efter att pandemin är över bör regeringen ge en lämplig myndighet i uppdrag att följa upp lärosätenas arbete med att stötta doktoranderna utifrån pandemins konsekvenser enligt vad som anförts ovan.

Högskolors och universitets centrala roll i samhället

Regeringen betonar att högskolor och universitet har en central roll i samhällsbygget och aviserade i forskningspropositionen att de vill införa en mer fokuserad, långsiktig och lärosätesspecifik styrning som främjar ökad kvalitet och kopplar till samhällets behov. De aviserade lärosätesspecifika målen berör kompetensförsörjning, jämställdhet, goda anställningsvillkor och samverkan mellan lärosäten och omgivande samhället.

Kristdemokraterna instämmer i att lärosätena har en central roll i samhället men anser att den lärosätesspecifika styrning som regeringen aviserar kommer att inkräkta på lärosätenas autonomi. Nedan beskriver vi de insatser som Kristdemokraterna anser på ett bättre sätt skulle möta de utmaningar som regeringen vill möta med den lärosätesspecifika styrningen.

Kompetensförsörjning

Regeringen har beskrivit i forskningspropositionen att de har för avsikt att utveckla styrningen av varje enskilt lärosäte i syfte att främja dess breda ansvar för samhällets kompetensförsörjning. Regeringen avser därför bl.a. att sätta upp lärosätesspecifika mål för ett antal examina för vissa yrkesexamensutbildningar inom vård och skola samt följa upp respektive lärosätets måloppfyllelse inom ramen för myndighetsstyrningen.

För att säkra kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården ser Kristdemokraterna, i stället för en detaljstyrning på lärosätetsnivå, ett behov av att staten tar ett tydligare ansvar för planering och samordning av behovet av legitimerad personal inom vård och skola. Socialstyrelsen bör därför få i uppdrag att inrätta en nationell samordning som bedömer tillgång och efterfrågan på kompetens inom hälso- och sjukvården. Skolverket bör få motsvarande uppdrag inom skolans område. Med en tydligare nationell samordning och planering av behovet av legitimerad personal, kan det sammantagna nationella behovet av utbildningsplatser vid lärosätena förutses på ett bättre sätt och därmed skapa förutsättningar för en långsiktig planering av fördelning av antalet platser mellan de olika lärosätena. Kristdemokraterna avsätter därtill resurser inom utgiftsområde 16 för ytterligare utbildningsplatser inom vården så som läkare, sjuksköterskor och barnmorskor.

När det gäller lärosätesspecifika mål för examina för vissa yrkesexamensutbildningar inom hälso- och sjukvården menar vi också att det finns en risk för att den begränsade tillgången till platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) i vissa regioner kommer att begränsa möjligheterna till utökning av utbildningsplatser på vissa

lärosäten. I dag är det stora skillnader i tillgången till VFU-platser mellan landets 21 regioner. Kristdemokraterna har länge förespråkade ett statligt huvudmannaskap för hälso- och sjukvården vilket skulle kunna bidra till en mer likvärdig tillgång till VFU-platser över landet. Sammantaget skulle ett ökat nationellt ledarskap i dessa delar skapa bättre förutsättningar att säkra kompetensförsörjningen i hela landet och skapa en mer jämlik vård. Regeringen har föreslagit en satsning för att öka ersättningen till regioner som tar emot VFU-studenter utifrån tydliga åtaganden för fler studenter. Denna satsning är ett välkommet första steg i ett ökat nationellt ansvarstagande i frågan.

Vidare har nyutbildade sjuksköterskor generellt sett goda teoretiska kunskaper, men begränsad praktisk erfarenhet, trots att cirka en fjärdedel av utbildningstiden består av verksamhetsförlagd praktik. Den verksamhetsförlagda praktiken varierar mellan våra lärosäten när det gäller både omfattning och innehåll. Utvecklingen i vården har dessutom blivit allt mer specialiserad, vilket ställer högre krav på specialistkunskaper, vilket ofta även gäller nyutbildade sjuksköterskor. En obligatorisk AT-tjänstgöring skulle bidra till att öka nyutbildade sjuksköterskors praktiska färdigheter. Vi vill därför se över möjligheten att införa en obligatorisk AT-tjänstgöring på försök för alla nyutbildade sjuksköterskor med efterföljande utvärdering.

Enligt Arbetsförmedlingens bedömning kommer det att vara stor brist på såväl förskollärare som barnskötare både på kort och på lång sikt. Förskolan behöver samtidigt ha mindre barngrupper och ökad personaltäthet för att kunna vara en trygg och lärorik miljö. Därför behöver fler välja detta yrke. Det behöver finnas snabbare vägar in i yrket för dem som vill arbeta i förskolan, och för dem som redan är verksamma i förskolan behöver det finnas bättre vägar till vidareutbildning eller examen. Vi föreslår bland annat att kraven för vidareutbildning för obehöriga lärare och förskollärare (VAL) förbättras och att det inrättas en kortare pedagogisk utbildning (KPU) för akademiker som vill bli förskollärare, likt den som finns idag för akademiker som vill få lärarexamen.

Validering av tidigare akademisk utbildning och yrkeserfarenhet

Många människor har värdefulla kunskaper som har förvärvats genom lång yrkeserfarenhet eller genom utbildning i ett annat land. Dessa kunskaper måste tas tillvara och till fullo kunna bedömas vid en rekrytering. Det görs inte alltid idag. Både samordningen av och kvaliteten på valideringen av akademiska kunskaper och arbetslivserfarenheter ska förbättras och handläggningstiderna kortas. Vägen till arbetsmarknaden ska bli kortare.

Socialstyrelsen bedömer att efterfrågan överstiger tillgången på läkare, framför allt erfarna läkare och specialistläkare, och i synnerhet specialister i allmänmedicin och psykiatri. Läkare som är utbildade i andra länder kommer enligt Socialstyrelsen även framöver utgöra ett viktigt tillskott till den svenska hälso- och sjukvården. På grund av den läkarbrist som råder bör alla tänkbara insatser genomföras för att snabbt få in utbildade läkare på arbetsmarknaden. Därför är det viktigt att snabba på valideringsprocessen för läkare med utländsk examen. Det råder även stor brist på farmaceuter. Det är därför viktigt att apotekare med utländsk utbildning fortsatt ges möjlighet till kompletteringsutbildning för att erhålla svensk yrkeslegitimation. Det råder även stor brist på tandläkare, särskilt specialisttandläkare, och på sjuksköterskor. För att komma till rätta med dessa brister menar Kristdemokraterna att antalet utbildningsplatser för validering ska ses över.

En högskola med goda arbetsvillkor

Att unga forskare ges de nödvändiga förutsättningar och trygga anställningsformer som krävs för att utvecklas till framstående forskare är centralt för svensk konkurrenskraft. Vikten av att säkra tydliga och förutsägbara karriärvägar baserade på meriteringsanställningar inom akademien kan därför inte nog betonas.

Realiteten för många unga forskare är att tillfälliga och korta projektanställningar staplas på varandra under flera år. Gruppen visstidsanställda forskare och postdoktorer har ökat medan anställningsformen biträdande lektor inte alls har ökat i motsvarande utsträckning. Otryggheten i anställningsvillkoren är uppenbar. Samtidigt saknas tillfälle att göra de bedömningar av meriter och färdigheter som är avgörande för om forskaren har förutsättningar att bedriva en långsiktig karriär inom universitet och högskola. Rekryteringen av personal till högskolan avgörs med andra ord inte alltid av individens förutsättningar att utvecklas till en framstående forskare och lärare. I stället kan det handla om vem som befinner sig på rätt plats vid rätt tidpunkt.

Kristdemokraterna noterar att regeringen uppmärksammade ovanstående problematik i forskningspropositionen och de uttalade att villkoren för en forskarkarriär vid ett lärosäte ska vara goda. Det är glädjande men regeringen presenterar inga konkreta åtgärder för att förbättra situationen. Det räcker inte att anse att andelen visstidsanställningar bör minska och följa upp frågan inom ramen för myndighetsstyrningen.

Förbättra förutsättningarna kring anställning som biträdande lektor

Kristdemokraterna instämmer i att fler lärosäten och fakulteter borde använda sig av biträdande lektorat i en större utsträckning än vad som görs i dag för att skapa bättre arbetsvillkor för unga forskare. Vi anser dock inte att regeringens strategi med att ge lärosätena specifika mål när det gäller antalet biträdande lektorer kommer att lösa problemet. I stället är det angeläget att undanröja två konkreta hinder i högskoleförordningen som begränsar möjligheten att anställas som biträdande lektor. I dag får den sökandes doktorsexamen inte vara äldre än fem år vid ansökningstidens utgång. Detta utgör ett stort problem för många fakulteter som påpekar att tidsgränsen är alltför kort. Enligt samstämmiga enkätsvar i en undersökning av Sveriges Unge Akademi försvårar detta rekrytering av de bästa kandidaterna, samtidigt som det försämrar mobilitet mellan länder, lärosäten och samhällssektorer samt påverkar jämställdhetsarbetet negativt. Kristdemokraterna anser därför att den aktuella tidsgränsen bör utökas från fem till sju år efter disputation.

Ytterligare ett problem är att biträdande lektorat inte kan kombineras med en anställning inom sjukvården, en möjlighet som finns för exempelvis lektorer och professorer. Men eftersom högskoleförordningen inte explicit nämner biträdande lektorer i detta avseende har många lärosäten bedömt att det inte går att kombinera biträdande lektorat med en klinisk tjänst i s.k. kombinationsanställningar. För att undanröja detta hinder är det angeläget att högskoleförordningen tydligt anger att en kombinationsanställning är tillgänglig även för personer med anställning som biträdande lektor. Dessa förändringar i högskoleförordningen bör ges regeringen till känna.

Möjliggör kombinationsanställning utanför klinisk verksamhet

Den ovan nämnda kombinationsanställningen ger i enlighet med högskolelagen (3 kap. 8 §) och högskoleförordningen (4 kap. 2 §) möjlighet att förena en anställning som

lärare vid högskolan med en anställning som specialistutbildad läkare eller annan anställning inom hälso- och sjukvården. Det statliga pensionsavtalet PA 03 4 kap. 13 § p. 4 medger emellertid endast förenade anställningar om tjänsten vid regionen är fast förenad med kliniska arbetsuppgifter.

Som nämnts ovan är anställningstryggheten ofta låg vid lärosätena, inte minst för yngre forskare. Inte sällan måste forskare finansiera sin egen lön genom externa forskningsanslag. Dessa anslag sökes i allt tuffare konkurrens och det är inte ovanligt att de beviljas för endast en kortare period i taget. Detta medför att forskaren behöver lägga en oproportionerligt stor del av sin tid på att söka forskningsanslag i stället för att faktiskt bedriva forskning och publicera resultaten därav. Om anslagen uteblir under en period är det inte ovanligt att forskaren blir uppsagd från en tillsvidareanställning med motiveringen arbetsbrist.

Samtidigt råder det akut brist på behöriga ämneslärare i gymnasieskolan, framför allt inom matematik och naturvetenskap men även inom andra ämnesområden. Om kombinationsanställningar även skulle kunna innefatta gymnasieskolan och tjänster som inte är fast förenade med kliniska arbetsuppgifter, skulle vi möjliggöra att forskare med ämneskompetens och efter komplettering av grundläggande pedagogisk utbildning, skulle kunna förena sin anställning vid ett lärosäte med en anställning vid en skola. Om kombinationsanställning vore möjlig utanför klinisk verksamhet skulle det inte bara bidra till att förbättra arbetsvillkoren vid lärosätena utan också effektivt bidra till att täcka det stora behovet av behöriga gymnasielärare. Men det skulle även medföra en rad andra positiva effekter såsom t.ex.: forskningsanslag skulle kunna nyttjas effektivare genom att täcka kostnader direkt kopplade till forskningen i stället för forskarens egen lön; fler disputerade skulle kunna stanna kvar inom akademien och bedriva strategiskt viktig forskning då de inte riskerar att bli uppsagda från lärosätet på grund av arbetsbrist under en period med färre beviljade forskningsanslag. Att möjliggöra denna anställningsform skulle också stärka kopplingen mellan gymnasiet, högre utbildning och forskning samt relationen mellan lärosäten och det omgivande samhället. Regeringen uttrycker det klokt i forskningspropositionen: Individer som är bärare av kunskap, kompetens och erfarenhet och som flyttar sig mellan samhällssektorer utgör en grund för att forskningen kan leda till samhällspåverkan. Kristdemokraterna anser därför att förutsättningarna för att en kombinationsanställning ska omfatta en anställning vid ett lärosäte och en anställning vid en gymnasieskola bör utredas. Förslaget ligger i linje med regeringens aviserade avsikt i den aktuella propositionen om att se över eventuella hinder för att förena en anställning vid ett universitet eller en högskola med en annan relevant anställning.

Jämställdhet vid anställning vid lärosätena

Kristdemokraterna instämmer självklart i att både kvinnors och mäns kompetens ska tas till vara. Vi instämmer därför i regeringens uttalanden om att det är av yttersta vikt att universitet och högskolor arbetar för att skapa lika möjligheter för kvinnor och män att göra karriär och meritera sig, både inom utbildningen på forskarnivå och senare i forskarkarriären. Vidare är det grundläggande att kvinnor och män ska verka på lika och trygga villkor på ett lärosäte.

Jämställdhet inom forskningen vid universitet och högskolor kan idag bl.a. mätas genom andelen kvinnor och män som är anställda som professorer, lektorer och i meriteringsanställningar, dvs. forskarassistenter, biträdande lektorer och postdoktorer. Andelen kvinnor bland professorer var 30 procent 2019, vilket är en ökning jämfört

med 2009 då andelen kvinnor bland professorerna var 20 procent. När det gäller nyrekryterade professorer har rekryteringsmålet att hälften av de nyrekryterade professorerna ska vara kvinnor 2030 inte lett till någon förbättring under perioden 2017 till 2019. Majoriteten av universitet och högskolor har inte nått upp till sina mål för perioden. Regeringen aviserar i den aktuella propositionen med avseende på detta att de har för avsikt att utveckla den lärosätesspecifika styrningen av lärosätena avseende andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer. Regeringen vill också styra könsfördelning vid val av utbildning. Kristdemokraterna motsätter sig denna detaljstyrning. Grunden för Kristdemokraternas jämställdhetspolitik är alla människors lika värde. Både män och kvinnor ska ha makt över sina liv och makt att forma sina liv utifrån egna önskemål. Kristdemokraterna vill undanröja strukturella och juridiska hinder men också jobba med attitydförändringar och opinionsbildning. Kvotering och andra tvingande lagstiftningsåtgärder är dock inte rätt väg att gå, eftersom det riskerar att befästa betydelsen av kön i stället för kompetens.

Vi instämmer i att det är angeläget att antalet kvinnliga professorer ökar, men det måste alltid vara kompetens och inte kön som är vägledande och avgörande vid tillsättning av varje anställning. Andelen kvinnor på anställningarna under professor ökar i snabbare takt än för professorer. Exempelvis har andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalgruppen ökat från 42 procent 2009 till 46 procent 2019. Det bådär gott att andelen kvinnor med tiden även kommer att öka bland de nyrekryterade professorerna, men självklart är det viktigt att inte luta sig tillbaka och bara se tiden an. Kristdemokraterna anser att ett aktivt och medvetet jämställdhetsarbete är viktigt för att motverka s.k. unconscious bias (undermedvetna fördomar) i den akademiska sfären. Vikten av detta visar inte minst Vetenskapsrådets arbete med jämställdhet där deras insatser för att utbilda och uppmärksamma personal och granskare på jäv och fallgropar vad gäller jämställdhet har gett resultat. Beviljandegraden vid ansökan om bidrag hos Vetenskapsrådet är sedan flera år jämn mellan män och kvinnor, även om tillfälliga variationer förekommer. Även transparenta rekryteringsprocesser med tydliga kriterier med fokus på vetenskaplig kompetens är viktiga. Denna typ av insatser anser Kristdemokraterna är mer effektiva än lärosätesspecifika volymmål.

Goda forskningsmiljöer genom samverkan

Lärosätena bör i högre grad än i dag uppmuntras till att samarbeta för att skapa de bästa förutsättningarna för starka forsknings- och utbildningsmiljöer. Här kan exempelvis Genomic Medicine Sweden – ett samarbetsorgan för regioner med universitetssjukvård och universitet med medicinsk fakultet inom precisionsmedicin – utgöra en förebild då de på ett framgångsrikt och föredömligt sätt tagit initiativ till och arbetat i projektform med att koordinera och utveckla förutsättningarna för att Sverige ska kunna ligga i framkant inom precisionsmedicin. En stark drivkraft för att främja hög forskningskvalitet är att den utvärderas på ett ändamålsenligt sätt. Större synergier mellan lärosätenas egna och nationella aktörers utvärderingar bör finnas. Nationella strategier för internationalisering av både utbildning och forskning bör skapas för att främja svenska forskares deltagande i internationella samarbeten.

Vi anser därtill att staten och regionerna bör träffa en överenskommelse om ett gemensamt nationellt och regionalt uppdrag om en uppföljning och utvärdering av forskning kopplad till lärosäten och life science-företag. Uppföljningen och utvärderingen kan vara ett av flera underlag i en regelbunden översyn av villkoren för klinisk

forskning och life science-företagen, och därmed bidra till att förbättra samarbetet och samordningen mellan stat, region och de kluster som nuvarande life science-företag utgör.

Tredje uppgiften

Att sprida forskningsresultaten inom forskningssfären är en väsentlig del i att upprätthålla Sverige som kunskapsnation. Coronapandemin har också belyst vikten av att forskarsamhället bidrar till att vetenskapligt korrekt information sprids till allmänheten genom den s.k. tredje uppgiften. Det är viktigt både för att understryka allvaret i situationen och för att minska risken för att spridning av felaktig information och konspirationsteorier kan skapa panik och obefogad rädsla bland befolkningen. De insatser som under de senaste åren har gjorts angående open access av vetenskapliga publikationer är lovvärda, men mer kan göras. En nationell strategi kring spridning av vetenskapliga resultat och forskningskommunikation är önskvärd. Forskarens engagemang inom den tredje uppgiften bör också premieras inom meriteringssystem i en högre utsträckning än i dag. Vi välkomnar också regeringens intention i den aktuella propositionen att ta fram en plan kring hur dessa aspekter kan belysas tydligare vid ansökningar hos forskningsfinansiärerna.

Det har nyligen införts en förändring i högskolelagen så att det anges att det i högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället för ömsesidigt utbyte och att verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta. Kristdemokraterna vill betona att det är viktigt att lärosätena görs delaktiga i att utforma de relaterade samverkansindikatorerna.

Utnämning av högskolor till universitet

Regeringen redovisar i propositionen avsikten att besluta att Mälardalens högskola ska bli universitet den 1 januari 2022. Kristdemokraterna är kritiska till utnämningen då vi inte anser att det är något självändamål att utnämna högskolor till universitet. De båda lärosätesformerna kompletterar varandra.

Våra gemensamma skattemedel är ändliga. Det krävs en kritisk massa av resurser, kompetens och infrastruktur för att skapa en stimulerande och högkvalitativ forskningsmiljö. En grundprincip vid utnämning av högskolor till nya universitet är därför att resurserna till de etablerade universiteten minskar, något som riskerar att sänka kvaliteten på såväl forskning som utbildning. Det gynnar inte Sverige som forsknings- och kunskapsnation. För att säkerställa att det är strävan efter forskningsmiljöer av hög kvalitet, och inte regionalpolitik, som är ledande i dessa frågor framöver anser Kristdemokraterna att man bör ta ett helhetsgrepp över vilka principiella kvalitetskriterier som ska gälla för högskolor respektive universitet. Likaså kring hur många universitet och högskolor som bör finnas i landet samt var geografiskt de ska finnas. Frågan bör utredas.

Innovation

Vårt land behöver fler personer och företag som ser värdet av att våga pröva att omvandla en idé till innovation. Men dagens villkor när det gäller det immateriella

värdeskapandet missgynnar mindre aktörer såsom startup-företag, universitetsforskare och enskilda uppfinnare. Sverige skiljer ut sig på ett negativt sätt jämfört med många andra EU-länder. När det gäller tvister kring patent är det en låg andel som går till rättegång eller skiljemannaförfarande i vårt land. Detta gäller särskilt när kapitalsvaga parter är inblandade.

Dagens system gör att det kan vara mycket kostsamt att driva en process. Kostnaden är dessutom inte känd på förhand och det finns dessvärre skäl att tro att många mindre aktörer har avstått från att hävda sina rättigheter på grund av denna osäkerhet. Kristdemokraterna anser att de mindre aktörernas möjlighet att få sin patenträtt prövad behöver stärkas. Det finns därför anledning att undersöka hur dagens regelverk påverkar nyttiggörandet av forskning och innovationsviljan.

I Tyskland och England har det införts särskilda rättegångsregler där det på förhand bestäms ett högsta belopp som en part kan dömas att betala till den vinnande parten för dennes juridiska omkostnader. Detta har skapat en förutsägbarhet som gynnar balansen mellan aktörer med olika finansiell muskelstyrka. Det blir helt enkelt lättare för en kapitalsvag aktör att få sin rätt prövad. Detta skulle vara en viktig pusselbit för att förbättra det svenska innovationsklimatet.

Säkerhetsfrågor

Det svenska näringslivet och den fria forskningen drabbas i dag av spionage och industriella stöld. Det är av stor vikt att Sverige förmår skydda näringslivet i allmänhet och innovativa teknikföretag i synnerhet. Ett förhållningssätt med oklara gränser mellan vad som är civilt och militärt leder till utmaningar för svensk forskning. Vi vill att underrättelsemyndigheterna får ett regeringsuppdrag att utveckla en strategi kring hur svenska universitet och högskolor ska stärka sin säkerhet och minska risken för spionage och stöld. I en sådan strategi kan det ingå hur lärosätena vid behov ska samarbeta med exempelvis Säpo, Must och FRA. I uppdraget bör det ingå att ta fram en samlad åtgärdsplan med ett bredare utbud av verktyg för att begränsa tekniköverföring, inklusive bättre granskning av visumansökningar, och ytterligare lagstiftning som riktar sig till militära slutanvändare. Vidare bör det ingå att utveckla myndighetssamarbetet mellan försvars- och säkerhetsmyndigheterna och högskolemyndigheter samt Migrationsverket. En god cybersäkerhet är helt grundläggande för att ett modernt samhälle ska kunna fungera. Sverige är ett av världens mest digitaliserade länder, men undersökningar visar att vi inte ligger lika långt fram när det gäller cybersäkerhet. Vi vill lyfta fram behovet av att bättre integrera civil cybersäkerhet och cyberförsvar. Utmaningarna från statsunderstödda aktörer på cybersäkerhetsområdet berör både den civila och den militära sfären. Det finns också stora synergier i att utveckla gemensamma verktyg, och vi menar att det finns behov av test- och demoprogram inom cybersäkerhet. Dessutom behöver koordineringen mellan cyberförsvar och civil cybersäkerhet bli bättre för att aktivt kunna ta del av de satsningar som sker inom Digital Europe, Horisont Europa och Europeiska försvarsfonden. Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

Pia Steensland (KD)

Christian Carlsson (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Roland Utbult (KD)